

FRANCES MAYESOVÁ

ROK VE SVĚTĚ

Zápisky vášnivé cestovatelky

NAKLADATELSTVÍ
PASEKA

PŘELOŽILA ZUZANA MAYEROVÁ

A YEAR IN THE WORLD
Copyright © 2006 by Frances Mayes
All rights reserved
Translation © Zuzana Mayerová, 2016

ISBN 978-80-7432-771-1

Tuto knihu věnuji

Dvojici stojící uprostřed dálnice vedle havarovaného karavanu.

Matce s dvouletým kloučkem na sedadlech 42 A a B po osmi hodinách letu.

Šestičlenné rodině cestující Evropou v Citroënu „kachničce“ za zpěvu luteránských církevních písní.

Holčičce vrískající v jedenáct hodin večer na podlaze trattorie.

K. A. T., ačkoli tvrdí: „Díkybohu už tam víckrát nemusím.“

Úplně novým žlutým kalhotkám a podprsence zapomenutým v hotelu na kraji vany.

Kapitánovi, který se vrhl do moře plného chaluh pro můj utopený šnorchl.

Mému kufru, který zabloudil až do Indie.

T. A., jemuž se nepovedlo otevřít dvířka vagonu a jel až do Castiglion Fiorentino.

Krajanovi z amerického Jihu belhajícímu se Pienzou a volajícímu na manželku: „Už jsem viděl všechno, co jsem chtěl vidět.“

Novalisovu hrdinovi, který se vydal za modrým květem zahlédnutým ve snu.

Edwardovi – s tebou půjdu kamkoli.

Poděkování

Během svých cest jsme navázali mnohá nová přátelství, za něž jsem vždy obzvláště vděčná. K přátelům, kterým bych chtěla vyjádřit největší dík, patří zejména: Fulvio, Aurora a Edoardo Di Rosovi, Carlos Lopes, Enver Lucas z Geographic Expeditions, Lori Woodsová, Susan MacDonaldová, Cole Dalton, Kate Abbeová, Robin a John Heyeckovi, rodina Mavromihalisova, Steven Rothfeld, Bernice a Armand Thieblotovi, Riccardo Bertocci, Maria Ida a Salvatore Avalloneovi z Villy Matilde, Rašíd Táhib, Háfid El Amrání, Güven Demir a Lina Bartelliová. Jsem vděčnou dlužnicí všech spisovatelů, jejichž díla mi byla průvodci na těchto cestách a obohatila můj pohled na svět.

Peter Ginsberg, můj agent v Curtis Brown Ltd., sdílí mou cestovatelskou vášeň stejně jako Charlie Conrad, můj redaktor v nakladatelství Broadway Books. Oběma děkuji za neutuchající a zasvěcenou podporu. Mám velké štěstí, že mohu pracovat právě s nimi a dalšími jejich kolegy. Děkuji také Francesce Liversidgeové z Transworld Publishers; Daveu Barborovi za péči o cizojazyčná vydání; Terryemu Karydesovi za grafickou úpravu této knihy; Joanně Pinskerové a Rachel Rokické za její propagaci. Za přínosné poznámky a péči děkuji též Catherine Pollockové a Alison Presleyové. Upřímně *bacione* Stevenu Barclayovi ze Steven Barclay Agency. Doufám, že si všichni spolu brzy připijeme na oslavu naší společné cesty.

Semínko této knihy začalo klíčit už velmi dávno a *mille grazie* patří mému otci, který vždycky tvrdil, že heslo naší rodiny by mělo znít „Balit a vybalovat“, a mé matce, která mi pokaždé řekla jenom: „Jed“.

Předmluva

Kupole Alghera

... jsme pouhá slova na cestě, nikoli nápisy usedlíků.

– W. S. MERWIN

Silueta Alghera se vynořuje ze Středozevního moře. Kráčíme, můj manžel Ed a já, krátce po poledni k městu, sluneční paprsky protínají průzračnou vodu a na bílém mořském dně kreslí světlé pruhy.

„*Limpida*“, říká Ed, „*chiara*“. Čirá, čistá. Světlo v jasných půlkruzích pomalu čerí písčité dno. Alghero, dnes italské město na západním pobřeží Sardinie, nás vítá kupolemi s pestrobarevnými geometrickými vzory, uličkami nesoucími jméno v katalánštině, kuchyní provoněnou arabským kořením. Cítím náhlou náklonnost ke Španělsku, k exotickým maurským nádvořím, kde vodotrysky osvěžovaly tyto nájezdníky z pouště, ke vzpomínce na snědého muže, který mi kdysi pošeptal: „Pojd se mnou do temné Barcelony.“ Toužím po divoké, nepojmenovatelné, drsné a zároveň vznešené podstatě Španělska. Představuji si, že tam opravdu jsem, že zvolna jdu podél bílé omítnuté zdi, loupu si pomeranč, v kapse sbírku veršů Garcíi Lorcy.

„Chtěla bych ochutnat poslední kapku,“ říkám – možná trochu nemístně.

Eda logická návaznost netrápí. Inspiruje se slovem *ochutnat*. „Jdeme do trattorie, kde vaří specialitu: humry s rajčaty a cibulí. To zní lákavě – *aragosta all'algherese* – humry ze zdejších vod à la Alghero.“ Podívá se na kousek papíru, kam si napsal adresu. „A mimochodem, vím, jak to myslíš.“

„Co kdybychom se nevrátili domů? Co kdybychom pořád cestovali? Evropští spisovatelé jezdili v mládí do světa na zkušenou. *Wanderjahr* – na rok na vandr. To by se mi líbilo, i když už mám mládí dávno za sebou.“

„Možná by sis to užívala líp než zamlada. Kam bys chtěla jet?“

„Jak daleko je to do Španělska?“

„Nezapomínej, že musím zpátky do práce.“ Ukáže na skalnatý výběžek. „Neptunova jeskyně – po obědě si tam zajedeme lodí. Já bych se rád podíval do Maroka,“ dodá po chvíli.

„První země, kam jsem kdy chtěla jet, bylo Řecko – a dodnes jsem tam nebyla.“ V duchu se přede mnou otevírá mapa světa, jako když jsem si v Georgii, když mi bylo deset, prohlížela zeměpisný atlas. Po stranách mapu lemují pestrobarevné vlajky a jednotlivé státy jsou žluté jako šafrán, fialové jako levandule, rudé jako růže a zelené jako máta, podle nadmořské výšky a geologického složení. Švédsko. Polsko. Baskicko. Indie. Před očima se mi míhá kaleidoskop představ. Procházím se po tržišti s kořením v Istanbulu, ze všech stran na mě útočí vůně pískavice a kurkumy, pokroucených oddenků a sušených semínek; opíráme se o zábradlí parníku, když kousek od nás máchne ocasem v kalné zelené vodě Nilu krokodýl; Ed vytřepává deku, na které jsme si prostřeli piknik, a já se dívám na zelené úžlabiny a stráně údolí posetého kromlechy a dolmeny; projíždíme podél močálu zalitého rudým podzimním svitem a já poznávám ostrůvek u pobřeží Georgie, jeden ze Zlatých ostrovů, kam jsem jezdila v dětství na prázdniny.

To souostroví bylo prvním místem, po kterém se mi kdy stýskalo. Za dlouhých zimních večerů, když jsem byla malá, jsem si občas vybavila prchavou vzpomínku, spíš jen letmý pocit: vlasy zmáčené vlhkým sláným vzduchem, vějíře malých palem šustící ve žhavém srpnovém větru, moje zpocená dlaň v ruce naší kuchařky Willie Bellové, když jdeme k nízkému můstku, kde ponoří do černé vody sítku na kraby se „zamřelým“ masem. Tolik jsem si tehdy přála *nebýt* ve škole, v učebně první třídy slečny Golfové, kde byla podlaha cítit leštěnkou a pilinami a kolem dokola se po stěnách proháněla barevnými křídami napsaná malá i velká písmena abecedy. Toužila jsem po pevném Williině stisku, po hrůze ze syrového zahnívajícího masa v krabí pasti, po východu slunce na pláži, po dlouhé cestě zpátky do domu pěšinou vysypanou rozdrčenými skořápkami ústřic.

Bylo mi šest a vnímala jsem tu sílu, rytmus, bolest, radost. A tenhle silný *první* pocit z nějakého místa se mi postupně zadřel pod kůži a stal se mou součástí právě tak jako moje krátké nehty a nespavost. Jedna z mých oblíbených spisovatelek, Freya Starková, psala o podobném pocitu v *Údolí asasinů*: „Zářilo to v podvečerním světle jasně a zřetelně, pro poutníka úchvatný pohled. Uvě-

domovala jsem si to s pocity, které chovám k věcem, kvůli nimž stojí za to vydat se až na sám kraj světa.“ Ono *to* v jejím popisu může být cokoli, co nás přiměje najít v zásuvce pas, zabalit si pár nejn nutnějších věcí a vyrazit z domu s jistotou dávné lovkyně s lukem a toulcem plným šípů.

Touha cestovat je jako magnet. Mám dvě oblíbená slova, která spolu krásně ladí: *čas odjezdu*. Cestování podněcuje city, převrací vzhůru nohama skříňku se vzpomínkami a zlatáky se kutálejí na všechny strany. Jak by se mojí matce líbila mansarda, kterou jsme měli půjčenou od přítelkyně v Paříži! Budu mít to štěstí ukázat kousky toho nádherného světa svému vnoučkovi? Moc bych si ho přála držet za ručičku, až bude poprvé nastupovat do gondoly. Byla jsem svědkem jeho opojení svobodou na výletě do hor v Kalifornii. S rozevřenou náručí jí běží vstříc. A mně se chce běžet s ním.

Sardinie – pravým jménem Sardegna. Poprvé jsem ji zatoužila navštívit, když jsem před mnoha lety v ponurém hotelovém pokoji v Curychu četla *Moře a Sardinii* D. H. Lawrence. „Je to malá, kameňitá, slepicemi rozhrabaná země chudých lidí,“ píše. A dál: „Vypravíme se do Orosei, zchátralého, sluncem zalitého a bohem zapomenutého městečka nedaleko pobřeží. Sestupujeme na *piazza*.“ *Sestupujeme na piazza*. Tahle věta mi učarovala. Podtrhla jsem si i slova „sluncem zalitého“, a když jsem usínala, proměnil se hluk curyšských ulic v šumění vln, na které se teď dívám, jak se tříští o přístavní hráz.

Máme před sebou několik dní. Prohlédnu si maurské dlaždice, ochutnám vyzrálé pecorino a kozí sýry, projdu se strmými uličkami prehistorického městečka. A nekoupím si jeden z milionu korálových náhrdelníků, které tu nabízejí na každém rohu. Raději si na horských stráních natrháme plané mišpule a myrtu, asfodel a kapary.

Ed si stíní oči průvodcem. „Necháme se dovézt lodí támhle,“ ukazuje, „jak je ta zaoblená bílá pláž. Prohlédneme si jeskyni plnou úžasných krápníků – ale teď se půjdeme najíst,“ dodá. „*Andiamo*.“ Pojdme.

Cestování mi rozšiřuje hranice. Zdánlivě sobecká činnost, přesto v ní zaniká ono já-já-já, protože velmi rychle – *prestissimo* – vytrhne moje malinké ego ze současnosti a pošle je na toulky vrstvami času. Všude na světě není rok 2006. Kdo tedy jsem někde, kde teprve čekají na rok 1950 nebo 1920? Nebo kde průvodce říká: „Všechno, co dnes uvidíte, bude z doby před naším letopočtem.“ Vzpomínám si na holčičku, která vyšla ze slaměné chýše v primitivní vesnici kdesi v Nikaragui. Rozběhla se k našemu autu, ruce nad hlavou úžasem. Celou noc by se vydržela dívat, jak Ed rozsvěcí a zhasíná přední reflektory.

Na cestách jsem volná, protože jsem pro všechny kolem zcela bezvýznamná. Na nových místech se člověk, když chce, může stát neviditelným. A já chci. Chci jen být a pozorovat. Proč jsou ti lidé právě takoví? Mohla bych se tady cítit doma? Nikdo po mně nechce, abych do úterka odevzdala hromadu oznámkovaných esejů, abych četla e-mail, zalévala pelargonie nebo seděla vyděšená v čekárně internisty na výsledek testu na okultní krvácení. Na cestách má člověk báječnou možnost nerozumět ani slovu z toho, co mu ostatní říkají. Řeč se stává jen příjemným hudebním doprovodem na procházce, kdy vás míjejí cyklisté řítící se po stezce podél kanálu. Nic se po vás nechce. Anebo – ještě líp – pokud řeč ovládáte, můžete si vychutnat i jemné detaily a třeba navázat nečekaná přátelství.

Cestování uvolňuje spontaneitu. Na cestách se z vás stává božstvu podobné stvoření, které si může dělat, co se mu zlíbí – navštěvovat turistické zábavní areály, strávit dopoledne milováním v posteli, nakreslit si věž se zvonící, číst o dějinách Byzance, hodinu si prohlížet tvář Leonardovy *Madony s vřetenem*. Můžete se jako dítě otevřít a – aspoň na chvíli – bez zábran přijímat tento svět. Lze to prožívat i fyzicky – cítit se jako lovec, kterého nic nedrží. Jste svobodní a můžete jít, kam chcete, a pak se zase vrátit a na krbovou římsu si jako trofeje vystavit své vzpomínky.

Rok po těchto, jak jinak, „sluncem zalitých“ dnech na Sardinii míříme do Španělska a pak máme připravený seznam míst v různých koutech světa, která bychom rádi – aspoň načas – nazývali domovem. Ve dvaceti je snadné hodit si na záda batoh a vyrazit. Později už se zdá těžké, ne-li nemožné, vymanit se z odpovědnos-

ti, která se za léta nastřádala a zatížila naše duše i těla. Jen s velkým úsilím se odhodláváme zvrátit zaběhnutý stereotyp. A taky jsem ráda doma. Na stole váza se žlutými růžemi, postele s vyžehlenými smetanově bílými povlaky s matčíným monogramem, v troubě králík na fenyklu, za chvíli dorazí hosté, o kotník se mi otírá předoucí kočka Sestřička, hromádka knih na verandě. Ryzí radost a potěšení – šťastný *domov*. Těším se, až mi rozkvete zlatý déšť, až Ed naloží na střechu auta stolek ze železářství, až si uděláme s přáteli dušené hovězí, kukuřičné placky a kokosový dort.

Ta mimochodem pronesená poznámka – *chtěla bych ochutnat poslední kapku* – jako by otevřela novou stránku v knize mého života. Jak je možné, že mě jediná věta přiměla vyplnit pět let náročným přeseďáním z letadel do autobusů, vlaků a lodí? Sen o roce stráveném na cestách musel ustoupit kompromisu vynucenému složitým životem. Seřadím-li však jednotlivé cesty za sebe podle ročních období, přece jen z nich nakonec v knize sestavím celý jeden rok ve světě.

Několik za sebou jdoucích událostí přispělo k tomu, že jsem si začala ostřeji uvědomovat staré známé *carpe diem* a má cestovatelská vášeň nabrala na síle. Nejprve postihl dobrého přítele infarkt, potom mi zemřela matka a vše završil děs a hrůza ze zjištění, že *devět* mých nejbližších přítelkyň onemocnělo rakovinou prsu. Dvě zemřely. Průběžně na mě doléhaly i jiné, méně dramatické okolnosti. Učitelské povinnosti mi často znemožňovaly psát. Toužila jsem mít víc času. Volného času na cokoli, na snění, na odpočinek. Nejen o letních prázdninách, kdy mi trvá měsíc, než se vzpamatuji z hektického školního roku na univerzitě. *Utéct od všeho*, přála jsem si v duchu.

„Nemusíš se dožít večera,“ četla jsem v Proustovi. To samozřejmě vím. Na první křížovatce mě může porazit nákladák se smaženými brambůrky, jak se opravdu jednomu známému stalo. Někdy při tom pomýšlení jen mávnu rukou, jindy mi přeběhne mráz po zádech. Rozhodnutí cestovat vedlo k zajímavým synchronicitám. Celý podzim jsem ležela v mapách a okouzleně opakovala: „Vždycky jsem se chtěla podívat do Skotska.“ Přečetla jsem *Bílý Nil* i *Cestu na Kypř*, básně Nazima Hikmeta, *Mexická jitra* D. H. Lawrence a knihy všech viktoriánských cestovatelek, které navštívily Patagonii a s nadšením si couraly sukně bahnem kdoví kde v subsaharské Africe. Do žlutého sešitu jsem si opsala úryvek z Colette: ... *nic*

se nevyrovná rozkoši z viděného, opravdu viděného, a také její symbolickou větu Dnes večer odjíždím z Paříže.

Nakonec se přece jen v duchu hesla *užívej dne* rozhodujeme riskovat a spoléhat na štěstí. Ke konkrétnímu slovesu *cestovat* přidáváme abstraktum *svoboda*. Opouštíme stálá pedagogická místa na univerzitě a hodláme se stát spisovatelí na volné noze se vším, co k tomu náleží. *Zešileli jste? Vzdát se stálého zaměstnání na univerzitě v Kalifornii?* Na svatého Valentýna podal Ed výpověď a večer mi přinesl obrovskou kytici žlutých růží. Střídavě propadáme euforii a panice. Konečně máme, co jsme chtěli – *čas!*

Všechno mě rozptyluje a odvádí mou pozornost. Kdykoli se věnuji svým všedním povinnostem, jako bych se snažila škrtnout zvlhlou sirkou.

Touha cestovat je záhadná síla. Uvědomuji si intenzivní nutkání odjet a neméně mocné přání zůstat doma. Jako ve fyzice, tlak vyvolává stejně silný protitlak. Když cestuji, myslím na domov a na to, co všechno se pod tím slovem skrývá. Doma si představuji, jak spěchám v šerosvitu staré Evropy na noční vlak nebo jak za svítání otevírám okenice vstříc probouzející se Florencii. Jazýček vah se nepatrně vychyluje směrem k letišti.

Z okna své pracovny mám výhled na Sanfranciskou zátoku, na modrou hladinu lemovanou pásem zelených eukalyptů. Představuji si, jak sem větry z Asie a Havajských ostrovů přinášejí – zhluboka se nadechnu – vůni plumerií. Zapadající slunce velkolepě klesá za levandulově růžový obzor s posvátnou horou Tamalpais. Voda v zátocce se mísí s oceánem, který omývá tolik kouzelných míst. Cítím pevnou, ani tím nejmocnějším zemětřesením nezpochybnitelnou jistotu. Nastal čas. Čas odjezdu. Právě teď.

V náhlém popudu jsem vyslovila otázku: *Co kdybychom se nevrátili domů? Co kdybychom pořád cestovali?* Člověk by měl takové otázky brát vážně, i když neví, co je jejich příčinou. Jen když se ohlížíme zpátky, vidíme drobečky, kterými jsme si značili cestu vpřed.

Krvavé pomeranče

Andalusie

*Kdo začal sekeru
do pně luny?
(Zbyly nám kořeny
zde v tůni.)*

*Snadno se nám teď sahá po květech
věčnému akátu do koruny!*

– FEDERICO GARCÍA LORCA

Leden – Januarius – starý bůh Janus se dívá vlevo na minulý rok a vpravo hledí vstříc novému. I já se těším na ten nový – nechci se lítostivě ohlížet dozadu. *Zanechat stopu*, napsala jsem si jednou v noci na zamlžené kuchyňské okno.

Ten rok začal vloupáním do našeho domu. Právě jsme dojedli večeři a Ed nám dolil poslední kapky *vina nobile*. Smáli jsme se a povídali si o nadcházejícím novém roku a Nina Simone nám k tomu tiše broukala „The Twelfth of Never“. Talíře byly sklizené, na stole dohořívaly svíčky a za okny jídelny byly vidět jen vážky poletující kolem žlutého karolínského jasmínu a květináčů s citrusy, protože leden je v Kalifornii požehnaný čas.

Ve zlomku vteřiny ale bylo všechno jinak. Oknem obývacího pokoje proskočil dovnitř muž a křičel, že se chce zabít. Stál nahrbeně na koberci uprostřed místnosti, na sobě lyžařskou bundu a plandavé kalhoty a na hlavě kšiltovku nad vytřeštěným obličejem. Ještě teď, když to píšu, mi buší srdce.

„Dejte mi kudlu!“ řval. „Nikdy dřív jsem nic takového neudělal, ale teď to udělám!“ Kupodivu jsem si v duchu neříkala: *Možná má revolver a teď nás tady postřelí*, ale *Vypadá jako šašek*. Vzápětí mě ale přemohl panický strach. *Tohle přece nemůže být pravda!* Po-dařilo se mi vstát. *Musíme utéct!* Slyšela jsem, jak se za mnou převrátila židle. Chlap vpadl do jídelny. Chrstla jsem mu do obličeje

víno ze své sklenice, a zatímco si otíral oči, vyběhli jsme zadními dveřmi z domu. „Chci se zabít!“ slyšeli jsme ho křičet, když jsme pádili po ulici mezi temnými domy našich šetřivých sousedů, kteří podlehli propagandě o energetické krizi. Náš dům zářil jako *Titanic*. Jasné světlo linoucí se ze všech oken k nám vetřelce přivábilo jako mūru dorážející za vlahého jižanského večera na síťové dveře.

Ed stačil na útěku popadnout mobil a v běhu vytočit 911. Utíkali jsme každý na jinou stranu a doufali, že aspoň někdo bude v sobotu večer doma. Naši noví čínští sousedé mě celí zmatení pustili dovnitř a dovedli k telefonu, i když si nejspíš mysleli, že jsem se zbláznila. Útočník mezitím pronásledoval Eda přes ulici k našim dalším sousedům, Arlene a Danovi. Pořádali zrovna večírek, ale okamžitě vtáhli Eda dovnitř a rychle zabouchli dveře. O chvíli později jim je ten šílenec vyrazil – právě když dorazila policie.

Takový byl náš začátek roku. Za měsíc byl mladý feťák znovu na ulici. Později jsem našla na zahradě jeho sluneční brýle. Drahé. Vyhodila jsem je do popelnice. Rok se valil dál a není na co vzpomínat. Stačí pár slov: *operace, nemocnice, pohřby*. A pak přišlo krásné slunečné září a celým světem otřásl útok na Ameriku, po němž už nic není jako dřív. Byl to špatný rok. Kéž by hvězdy zaujaly lepší postavení.

A my, milý příteli Janusi, teď strávíme jeden celý měsíc uprostřed zimy ve Španělsku. V Andalusii, zemi pomerančů a oliv. Zemi vášnivých básníků a tanečníků flamenca, zemi pozdních večerů za doprovodu kytary v zahradách vonících jasmínem.

Ed odletěl o týden dřív, protože – jako ostatně vždy – v našem italském domově probíhají komplikované stavební úpravy. Cestou do Španělska si udělal zajíždku na Bramasole, aby dohlédl na vrtání studny na pozemku devět set let starého domu, který jsme koupili v horách nad Cortonou. Chtěli bychom dokončit historicky věrnou renovaci kamenného obydlí, které zde postavili mniši poustevníci z řádu svatého Františka z Assisi. Při našem posledním telefonickém rozhovoru mi Ed řekl, že proutkařův prut ukázal přesně na místo, kde rozhodně studnu nechci, a že se provrtali do hloubky přes sto metrů, ale nenašli ani kapku. Domluvili jsme se, že se sejdem v Madridu.